

Д
Б 53

Чачавий ден Унавий

ЙОМАК

Светлана Бессонова

Д
Б 53

46

СВЕТЛАНА БЕССОНОВА

ЧАЧАВИЙ ДЕН УНАВИЙ

Йомак

Изирак класслаште тунемше йоча-влаклан

3109

Йошкар-Ола
2011

УДК 82.34
БЕК 84 (2Рос=Мар)4
Б 53

БЕССОНОВА С. А.
ЧАЧАВИЙ ДЕН УНАВИЙ. Йомак.
Йошкар-Ола, 2011. - 16 стр.

С. А. Бессонова. 2011
ООО «Стринг», 2011

Шукерте ожно чодыра лонгасе ер воктенсе изи ялыште иленыт улмаш марий ден ватыже. Нунын Чачавий лўман мотор ўдырышт лийын. Иленыт нуно шке самынышт, ойгым палыде.

Суртоза сўретче лийын, мастарлыкше дене ўрдыж кундемлаштат чапланен. Ватыже ялыште эн мотор да эн ушан улмыж дене ойыртемаалтын; марийже ден ўдыржў дек пеш ныжыл, а пошкудыжо-влак деке пеш поро кумылан лийын. Йодын мийыше еглан кечкунамат полыш кидшым шуялтен.

Но тиде ешыште пиал кужунак озаланен огыл. Вучыдымын озавате черлана да колен колта. Сўретче йўратыме ватыж деч посна киен кодеш, а Чачавий - шўмбел аваж деч посна.

Ватыжын колымекыже, марийже ойгыра-ойгыра да суртышко кокымшо пелашым конден пурта. У ватын шкенжын торжа да його ўдыржў лийын.

Вашке Чачавий тудын уда койышыжым пален налеш.

Суртоза суртшо гыч чўчкыдын шке сомылжо дене лектын каен, а озанлыкым виктарен шогаш у ватыжлан ўшанен коден. Но осал изава, марийжын уке улмыж дене пайдаланен, сурт кўргысў чыла пашам кугывате ўдырын нўргў вачўмбакаже кусарен. Осал ўдырамаш Чачавийым йўратен огыл, тудым неле паша дене индырен, эсогыл ош тўня гычшат шыгыремден колтынеже. А шке ўдыржым уда койышлан гына таратылын. Уनावий, аважын ўмбака ончен, тулык ўдырым койдарен веле, капкылжым пашаш туржын огыл, а уремыште гына модын коштын. Но торжа Уनावийым ўдыр-влак йўратен огытыл да тудын дене келшымыштым чарненыт.

Шочмо аважын улмыж годым Чачавийын шуко йолташыже лийын. Нунын

дене пырля тудо жапым веселан эр-тарен, но ынде тудым уремыште шуэн ужат, да йолташыже-влакат пиалдыме ўдырым монденыт. Кугыватын ўдыржө тыгай пўрымаш дене серлаген илен.

Лач ик кува гына, кудыжым ура койыш-шоктышыжлан Вуверкува манын лўм-деныт, ўдырын уке улмыжым шижын. Вуверкувалан у пошкудыжо да тудын ўдыржө ег дене торжа улмыштлан вигак келшен огытыл.

Йомакым писын каласкалаш лиеш, но паша вашке ок ышталт. Ик кечын эр-дене эрак Вуверкува пошкудыжо-влак-деке Чачавийын извате дене кузе илымыж нерген пален налаш лектын ошкылеш. Суртоза мўнгыштыжө лийын огыл, икмыняр жаплан тудо шке пашаж дене ўрдыж верыш каен. Озавате Вуверкувам йўштын вашлиеш, а шонгыенын «Чачавий мўнгыштыжө мо?» манын йодмыжлан капкам почеш да поктен

лукташ тўналеш. Но Вуверкува куды-вече гыч ок лек,чылажымат пален нал-неже. Лач тиде жапыште кугыватын ўдыржў шкежак капкам почын пура: ўмбалнысе тошто тувыржо пўжвўд дене нўрен,кок кидешыжат вўдан вед-рам кучен. Тыгай нелыт дене шкежат пўгырнен, пыкше-пыкше ошкылеш. Вуверкувалан раш лиеш: ўдырын илышы-же куштылго огыл. Лач тиде жапыште пўрт гыч, веселан тўрштылын, Уनावий лектеш. Чачавийым кидше дене шўка-лын,шонгыенлан йылмыжым ончыктен, уремышке модаш лектын кая.

- Да,тетла тидым чыташ ок лий,- шо-налта семынже пошкудо кува да изва-тым шекланаш шонен пышта.

Эр гыч кас марте Чачавий, кидшым кандарыде, пашам ышта, а извате ту-дым тугак шўрдылеш.

Икана кече шичшаш велеш ўдыр ерышке вургемым шўалташ кая. Тыш-

ке тудо поснак кастене толаш йөрата.
Шүдө ияш пушенге-влак самынышт
шып мутланеныт, пеледыш ден вондер-
ла тудлан вуйыштым савеныт, тудым
чаманеныт. Кугыватын ойган ўдыржым
ончен, нуно шкештат йөсланеныт. Теве
кызытат тудо, шке аважым шарналтен,
шып шортеш. Вўд ўмбакыла пўгырнен,
тудо вургемжым шўалташ тўналеш, но
тиде жапыште тудым ала-кө шенгечше
чот гына шўкал колта. Ер пундашке во-
лаш тўналмыж деч ончыч тудо изаван
шыде чурийжым ужын шукта. Тыге ўдыр
вўд пундаште лиеш. Тудын шинчаон-
чыланже йомакысе тўня сўретлалтеш.
Тудым изи кол-влак вашлийыт, чыланат
айдеме йылме дене ойлаш тўналыт да
вўд пундашысе шөртньө полатыш ер
кугыжанышын кугыжаже-Нужгол деке
намиен пуртат.

Изватын осал пашажым пален нал-
мекыже, Вуверкува Чачавийым чама-

на да Уनावийым изи пийыш савырен
шында.

Извате осал пашам ыштымыжлан
өкыненак колта да, полышым йодын,
шонгыен деке кая, но вараш кодын.
Вуверкува тудым йўштын вашлиеш да
тыгерак вашешта:

- Поро лият, кугыватын ўдыржым
йөраташ,шке ўдырет семынак тургыж-
ланаш тўналат гын,тылат полшем.

Извате омыжымат йомдарен, йўдым
почанынак эртара, а изишлан гына не-
ралтен колта — вигак шучко омо тудым
авалта. Кўлеш наре маленжат ок шук-
то - уже кынешаш жап. Ондак сурт кок-
ласе пашам Чачавий шкетынак ыштен,
а ынде чыла тудым изватылан шканже
шуктыман. Його ўдырамаш ўштервош-
тыржымат кидыштыже кучен от мошто,
эсогыл ойгыренат налеш, но нимом от
ыште, шканжак кудывечым ўштешыже
логалеш. Тиде жапыште Вуверкува то-

лынат шуэш.

«Пошкудем таче мыйым кузерак вара вашлиеш? Чыла дене поро лиям манын сöрымö мутшым шарна мо?» - шона семынже тудо.

Извате шонгыеным порын вашлиеш, пуракан үштервоштыржо дене куды-вечыж гыч поктен ок лук. Тидлан көра Уनावий уэш айдемыш савырна.

А Чачавий тиде жапыште вүд йымалнысе кугыжаныште Нужгол дене ила, ойгымат огеш пале. Ер кугыжа үдырым поро чонан улмыжлан йöратен шында. Тудо тулык икшывын ерыш шинчавүдшым йоктарен шортмыж нерген шуко гана колын. Кугыватын үдыржым еншамыч деке колтымыжо шуын огыл, но кол-влак тудлан изватым Вуверкуван «туныктымыж» да тудын поро лиймыж нерген каласкаленыт. Нужгол кол-влаклан үшанен, үдырым, ший да шөр-тньö дене пойдарен, мөнгыжö ужата.

Да Чачавий, мотор руш ўдыр лийын, мӧнгыжӧ пӧртылеш. Ынде тудо эшеат моторынак коеш.

Извате ден ўдыржӧ тудын пӧртылмыжым вучен огытыл. Нуным когыныштымат кӧранымаш авалта. Кӧранымыжлан кӧра извате поро да ласка лияш сӧрымыжымат тунамак монда да ик осал пашам чоян шукташ шонен пышта: шке ўдыржым ер серыш намия да вўдыш шўкал колта. Уनावий вигак ер пундашке волен кая.

Чачавийын поян пӧлекше сут ўдырамашын ушыжым аныртарен. Нужгол ўдыржыланат шергакан пӧлекым пуа шонен, тудо ўдыржын пӧртылмыжым вучаш мӧнгыжӧ кумыл нӧлтшӧ ошкылеш.

Ик кече эрта, весе, а Уनावий ер пундаш гыч огеш пӧртыл. Сут ўдырамаш йӧратыме ўдыржым вучен ок шукто. Ер серыште шоген, тудо шуко шинчавўд-

шым йоктарен,но вараш кодын.

Вашке мўндыр вер-шөр гыч Чачавийын ачаже пөртылеш. Уке улмыж шенгеч мо лийме нерген пален налеш да осал ватыжым суртшо гыч поктен колта. Ёмыржө мучко тудо кочо шинчавёдым йоктарен.

А ачаж ден ёдыржө ондакысе дечат сайынрак илаш тўналыт. Вуверкувам справедливый характеран улмыжлан ялыште чыланат порын «Айвика ковай» манаш тўналыт.

СВЕТЛАНА АРКАДЬЕВНА БЕССОНОВА

ЧАЧАВИЙ ДЕН УНАВИЙ

Йомак

Изирак класслаште тунемше йоча-влаклан

ЧАЧАВИЙ И УНАВИЙ

Сказка

Для детей младшего школьного возраста
На марийском языке

Редактор А. А. БОГДАНОВ
Художник С. А. ТУПИЦЫНА
Корректор А. А. БОГДАНОВ
Компьютерная обработка рисунков
и вёрстка А. Ш. АКИМОВА

Подписано в печать 26.01.2011. Формат 60x84/16.
Усл. печ. л. 0,89. Тираж 30экз. Заказ №226.
Отпечатано в типографии ООО «Стринг».
424002, г. Йошкар-Ола, ул. Кремлевская,31.

